

nieuwe uitgaven

Verslag symposium over Ortolaan

Op 4-6 juli 1992 is op initiatief van professor dr. Hans Steiner in Wenen een symposium gehouden over de Ortolaan. De eerste bijdragen zijn gebundeld in een levig rapport. Er zal een tweede symposium worden georganiseerd. Deze zal plaatsvinden in de periode van 17-18 mei 1996 op een nader te bepalen plaats in Westfalen (Duitsland). De bedoeling hiervan is dat onderzoekers uit Noorwegen, Rusland, Roemenië, Hongarije, Bulgarije, Turkije, Griekenland, Albanië, Joegoslavië, Italië en Portugal over hun ervaringen hier rapporteren. Verder willen de organisatoren nog meer biologische en ecologische gegevens boven water krijgen (nadere informatie dr. B. von Bülow, Holtweg 31, D-45721 Haltern, Duitsland).

Tijdens het gehouden symposium in Wenen is een resolutie aangenomen en geadresseerd aan de Europese Commissie. Deze resolutie houdt in dat de traditionele jacht op de Ortolaan in Zuidwest-Frankrijk jaarlijks circa 50.000 Ortolanen onttrekt aan de toch al sterk teruglopende Europese populatie. De deelnemers hebben de commissie gevraagd de Franse overheid aan te spreken op hun plicht om de soort tegen de vogeljaegers in bescherming te nemen.

Het verslag bevat regionale bijdragen uit Zweden, Finland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Oostenrijk, Slovenië, Zwitserland, Spanje, Frankrijk, Nederland en uit verscheidene Duitse deelstaten. Martin Loenders (België) was aanwezig met zijn inmiddels beroemde film 'Het land van de Ortolaan'. Het verslag, dat voor een belangrijk deel de populatiegegevens documenteert, maakt helder wat er op het spel staat als men ongezuiverd met het landschap omgaat door consequent ecologisch verantwoorde planning te verwaarlozen en te kiezen voor korte-termijnstrategieën. De Nederlandse bijdrage is van Pierre Maréchal. In zijn bijdrage (bladzijden 129-136) gaat hij niet alleen op milieu-invloeden in maar geeft eveneens ongezuiverd kritiek op het functioneren van (overheids)instanties die in zijn visie in ons land medeverantwoordelijk zijn voor het verdwijnen van de Ortolaan.

Hans M. Steiner et al: Ortolan-Symposium I. 4.-6. Juli 1992 in Wien. Ergebnisse, Wenen 1994. Het boek omvat 188 bladzijden en bevat veel bijdragen van diverse auteurs. Vaak geïllustreerd met tekeningen, tabellen, figuren. Diverse foto's in kleur geven een goed overzicht van de landschappen waar de Ortolaan voorkomt. Alle bijdragen zijn voorzien van een uitgebreide literatuuropgave. De 'Ergebnisse' is te bestellen bij het Institut für Zoologie, Universität für Bodenkultur, Gregor Mendel-Strasse 33, A-1180 Wien, Oostenrijk. ISBN 3-900962-14-6. Prijs DM 40,- exclusief verzendkosten. Öchh. 280,-, verzendkosten Öchh. 3750 = Öchh. 31750.

Nieuw tijdschrift over stootvogels

In februari 1995 verschijnt in Italië een nieuw tijdschrift over stootvogels met originele artikelen over stootvogels en uilen. De tekst zal Engelsta-

lig zijn met een samenvatting in de moederstaal van de auteur.

Nadere inlichtingen en richtlijnen voor manuscripten verkrijgbaar bij dr. Giovanni Leonardi, Editore, Via Sant'angelo Fulci 28, I-95127 Catania, Italië.

Numbers and distribution of waterbirds in the Wadden Sea

De Waddenzee, gelegen langs de kusten van Nederland, Duitsland en Denemarken, is één van de belangrijkste gebieden voor wadvogels ter wereld. Met een oppervlakte van 4500 km droogvallende wadplaten is het veruit het belangrijkste doortrek- en ruigebied voor steltlopers op de Oostatlantische vliegroute. Samen met de aan de Waddenzee grenzende kwelders en polders is het gebied bovendien van zeer groot belang voor pleisterende, ruiende en overwinterende populaties eenden, ganzen en andere watervogels.

Het Engelstalige rapport wordt een overzicht gegeven van de resultaten van 36 tellingen die werden uitgevoerd tussen 1980 en 1991. Een belangrijk deel wordt ingenomen door de telgegevens zelf, daarnaast worden de aantallen en de verspreiding van de aanwezige vogels nader geëvalueerd. Geschat wordt dat jaarlijks 10-12 miljoen watervogels gedurende korte of langere tijd van het gebied gebruik maken. Het Waddengebied is van internationaal belang (in de betekenis van het overschrijden van 1% criteria volgens de normen van de Ramsar Conventie) voor ten minste 52 verschillende biogeografische populaties, behorende tot 41 soorten. Van achttien populaties maakt meer dan de helft van het totaal aantal individuen van het Waddengebied gebruik, in ongeveer acht gevallen is vrijwel de gehele populatie gedurende een bepaalde tijd in het gebied aanwezig.

Naar schatting verblijven 2,0-2,5 miljoen eenden en ganzen jaarlijks gedurende enige tijd in het Waddengebied, waarbij het gebied van internationaal belang is voor elf verschillende populaties. Van zes populaties maakt meer dan 50% van het totaal aantal vogels gebruik van het Waddengebied, in het geval van de 'Russische' Brandgans en de Zwartbuikrotgans is vrijwel de gehele populatie gedurende enige tijd in het gebied aanwezig. De grootste aantallen eenden en ganzen worden geteld in het tweede deel van de herfst. Hun totale aantal kan in deze tijd van het jaar oplopen tot meer dan één miljoen exemplaren. De Smient, Bergeend en de Eidereend zijn de meest talrijke soorten. Voor de laatste twee is het Waddengebied tevens het belangrijkste ruigebied in Noordwest-Europa. In zachte winters overwintert het grootste deel van deze vogels in het Waddengebied. Bij invallende strenge kou trekt een deel weg naar verder westelijk en zuidwestelijk gelegen overwinteringsgebieden. De meeste eenden verlaten het Waddengebied al in het vroege voorjaar, de Zwartbuikrotgansen vertrekken echter pas in mei.

Naar schatting maken 6-7 miljoen steltlopers jaarlijks gebruik van het Waddengebied. Voor ongeveer 30 verschillende populaties, zowel afkomstig uit het Palearctische als uit het Nearctische gebied, is het Waddengebied van internationaal belang. Deze dertig populaties behoren tot twintig soorten, zowel soorten die alleen langs de kust voorkomen als typische binnenland-steltlopers. Van twaalf biogeografische populaties is meer dan de helft van de populatie gedurende enige tijd in het Waddengebied present. In het geval van de Zilverplevier, Siberische Kanoetstrandloper, Westpalearctische Bonte Strandloper (ondersoort *C. a. alpina*) en Rosse Grutto is vrijwel de gehele vliegroute-populatie gedurende enige tijd in het Waddengebied aanwezig.

Steltlopers zijn het meest talrijk in de herfst. Er zijn dan 2,2 tot 2,6 miljoen van deze vogels aanwezig. De Bonte Strandloper en de Scholekster zijn de meest talrijke soorten. Een groot deel van de aanwezige steltlopers gebruikt het gebied om ten minste een deel van de slagpennen te ruïen. In zachte winters zijn ongeveer één miljoen steltlopers in het Waddengebied aanwezig, in deze tijd van het jaar is het gebied van internationaal belang voor elf verschillende populaties steltlopers. Ook 's winters zijn de Bonte Strandloper en de Scholekster de meest talrijke soorten. In strenge winters vertrekt ongeveer de helft van het aantal steltlopers, de meeste achterblijvers concentreren zich in het westelijke deel van de Nederlandse Waddenzee. In het voorjaar zijn de grootste aantallen steltlopers aanwezig in begin mei. In deze tijd bedraagt hun aantal 1,8 tot 2,2 miljoen. Dit zijn voornamelijk vogels die in de arctis broeden en die tijdens de trek het Waddengebied gebruiken om eiwit- en vetvoorraden aan te leggen voor de volgende etappe naar de broedgebieden. In het voorjaar is het Waddengebied van internationaal belang voor 22 verschillende populaties. De Bonte Strandloper, Kanoetstrandloper en Rosse Grutto zijn dan het meest talrijk. Voor ten minste vijf soorten is het aantal overzomerende niet-broedende onvolwassen vogels van internationaal belang.

Het Waddengebied is bovendien van internationaal belang voor ten minste negen verschillende populaties meeuwen en sterns. Van de meeste

soorten kunnen ook de aantallen die als broedvogel aanwezig zijn als internationaal belangrijk worden gekwalificeerd. Wellicht 2,0-2,5 miljoen meeuwen meeuwen en sterns maken van het Waddengebied gebruik, maar het maken van een goede schatting van de aanwezige aantallen is voor deze vogelgroep niet eenvoudig. De grootste aantallen zijn aanwezig in de herfst. In deze tijd kan het totale aantal worden geschat op 600.000 vogels. Dit aantal is waarschijnlijk echter nog hoger. Zo kunnen veel meeuwen en sterns op de Noordzee foerageren (maar soms ook aanwezig zijn in het Waddengebied) terwijl grote aantallen afwisselend foerageren in het Waddengebied en in binnendijks gelegen gebieden. Wanneer ze tijdens een telling in het binnenland aanwezig zijn, worden ze uiteraard in het Waddengebied niet geregistreerd. De Zilvermeeuw

en Kokmeeuw zijn in het najaar de meest talrijke soorten, de Stormmeeuw neemt in de winter de plaats van de Kokmeeuw over.

De meeste watervogelsoorten verspreiden zich tot op zekere hoogte gelijkmatig over het hele Waddengebied maar bij sommige soorten en populaties kunnen grote verschillen in dichtheden tussen gebieden worden vastgesteld. In strenge winters, bijvoorbeeld, zijn de grootste aantallen aanwezig in het relatief warme westelijke deel van de Nederlandse Waddenzee. In het voorjaar worden de grootste aantallen arctische broedende steltlopers en ganzen geteld in het centrale deel van de Waddenzee in Sleeswijk-Holstein. Hier, en in het Deense Waddengebied, zijn in het voor- en najaar ook de hoogste dichtheden Bonte Strandlopers aanwezig. In de Duitse Waddenzee zijn in de zomer en vroege herfst ook de grootste concentraties ruiende Bergeenden en Eidereenden vastgesteld.

Tijdens de laatste tien à twintig jaren zijn de beschermingsmaatregelen voor het Waddenzee-ecosysteem aanzienlijk verbeterd. In de loop der tijd zijn echter grote stukken laaggelegen land, grenzend aan het Waddengebied, ingepolderd. In het verleden zijn nog grote stukken Waddenzee en aangrenzende kwelders door inpolderingen verloren gegaan en vaak omgezet in landbouwgebied. Ook in de 20ste eeuw zijn nog belangrijke delen van de wadplaten van de Waddenzee ingepolderd. De belangrijkste actuele bedreigingen zijn een olieramp, eutrofiëring, overmatige mossel- en kokkelvisserij, exploratie en exploitatie-boringen ten behoeve van olie en gaswinning en de versturende effecten van recreatie. In het rapport worden een aantal aanbevelingen gedaan, zowel ten behoeve van een betere bescherming van het gebied als voor de monitoring van de in het Waddengebied verblijvende wad- en watervogels (Nederlandse samenvatting).

Hans Meltofte, Jan Blew, John Frikke, Hans-Ulrich Röser & Cor J. Smit: Numbers and distribution of waterbirds in the Wadden Sea. 192 bladzijden, 151 figuren, 44 tabellen, 2 bijlagen, 31 zwartwitfoto's, zwartwittekeningen (1994). IWRB Publication 34, Wader Study Group Bulletin 74, Special issue. Common Secretariat for the Cooperation on the Protection of the Wadden Sea. (CWSS). ISBN 0 9505 73175. Verkrijgbaar bij Natural History Book Service Ltd., 2-3 Wills Road, Totnes, Devon. TQ9 5XN, United Kingdom, fax +44 803 865280. Prijs £ 15.

Belgisch themanummer over Oeverzwaluw

'Euglena', het tweemaandelijks contactblad van de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM) in België, heeft nummer 6 van de dertiende jaargang (1994) geheel gewijd aan de Oeverzwaluw.

In 1991 besloot de jeugdbond een inventarisatie van de Huiszwaluw en de Oeverzwaluw in Vlaanderen. Niet minder dan 139 veldornithologen uit het Vlaamse land deden aan het onderzoek mee. De hulp van de Vlaamse Avifauna Commissie (VLAVICO) werd ingeroepen bij het maken van een handleiding en voor de logistieke steun. In 1993 werd een aanvang gemaakt de verkre-

gen gegevens te verwerken. Tom Heylen nam de coördinatie van de eindverwerking op zich. Voor het huiszwaluwproject, dat nog omvangrijker is dan het oeverzwaluwproject, is met de verwerking nog geen aanvang genomen.

Het themanummer bestaat uit de volgende hoofdstukken: voorwoord, verzamelen van gegevens, resultaten en bespreking, aantalsverloop 1960 - 1990, beheersadviezen voor Oeverzwaluwen, medewerkers en referenties.

Bij twaalf kolonies (16,5%) van het totaal aantal bewoonde kolonies in Vlaanderen, wordt melding gemaakt van een ernstige verstoring. Uit het aantalsverloop van 1960 tot 1991 blijkt dat het aantal broedparen van circa 12.000 broedparen naar 2930 broedparen in 1991. Kolonies met meer dan vijfhonderd bewoonde nestgangen worden naar Vlaamse normen als uitzonderlijk grote kolonies beschouwd.

De tellingen in de provincies Antwerpen, Limburg, Brabant en Oost-Vlaanderen worden afzonderlijk behandeld. In totaal werden 73 kolonies genoteerd. Er worden drie biotoopklassen onderscheiden: ontgronding: 71% van de kolonies (44), oever: 16% van de kolonies (10) en depot: 13% van de kolonies (8). Bij elf van de 73 kolonies werd geen biotoopomschrijving opgegeven. Van 41% van de kolonies werden de afmetingen van de kolonies opgemeten. Bij 61% werd ook de expositie van de kolonie genoteerd. Terugmeldingen van geringde Oeverzwaluwen komen uit Malta als doortrekgebied. Op dit eiland worden nog jaarlijks een half miljoen zwaluwen gedood. Ook het zelf aanleggen van een broedwand en de mogelijkheden langs waterwegen worden besproken.

Dat zo'n grootscheeps georganiseerde inventarisatie veel problemen oplevert, is wel duidelijk. Diegenen die in 1991 een oeverzwaluwkolonie hebben aangemeld, zullen in 1995 een formulier ontvangen om te beschrijven wat er tijdens de vier tussenliggende jaren met hun kolonie is gebeurd. Tot een jaarlijkse telling heeft men het dus helaas niet kunnen brengen.

Nadere inlichtingen over dit themanummer van 'Euglena' zijn verkrijgbaar bij het bondssecretariaat van de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming v.z.w., Kortrijksepoortstraat 140. B-9000 Gent, België, telefoon (0)9 - 2 234 781, fax (0)9 - 2 232 805. Bondrekening 001 - 2 280 594 - 06.

Ornithologische indrukken van de Azoren

In 'Pennevruchten', tijdschrift van de KNNV-Vogelwerkgroep 'Wageningen' jaargang 12, nummer 4 (1994), bladzijden 126-137 schrijft H.N. Leys over de vogels die hij in de periode van 8 tot 30 mei 1988 op de eilanden São Miguel, Pico, Faial en Terceira van de Azoren heeft waargenomen. Tijdens het bezoek aan de Azoren werd globaal vastgelegd welke vogelsoorten in welke biotoop als waarschijnlijke en zekere broedvogels konden worden vastgesteld. Achteraf werd vanuit deze informatie een typologie opgesteld bestaande uit twaalf biotooptypen die sommig worden beschreven. Van vrijwel alle soorten, met uitzondering van de zeevogels, zijn

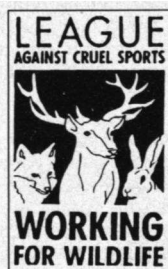
min of meer endemische soorten ontstaan. Bij het Goudhaantje spreekt men zelfs van een drietal ondersoorten.

De Azoren liggen ruim 1500 km van het vasteland en zijn daarom bijzonder interessant niet alleen wat betreft broedvogels maar ook vanwege de trekvogels die de ver afgelegen eilandengroep hebben weten te bereiken.

Als ik mij niet vergis hebben reeds verscheidene in Nederland geringde Blauwe Reigers de Azoren bereikt, evenals een Lepelaar.

Wildlife Guardian

De Britse League Against Cruel Sports is uitgegroeid tot een grote organisatie die zich in de eerste plaats bezighoudt met alle sporten waarbij dieren het slachtoffer zijn, aan de tand te voelen. Het is begrijpelijk dat het hier voor een belangrijk deel gaat over in het wild levende dieren.

De organisatie geeft een dikke krant uit op A3-formaat. Het winternummer 1994/1995 (nummer 30) is zojuist verschenen en bevat veel informatie wat er zoal in Groot-Brittannië op dit gebied gaande is. Bovendien een goed voorbeeld hoe men met een minimum aan kosten aan maximum aan publiciteit kan bereiken.

De kosten van de krant 'Wildlife Guardian' bedragen 35 pence, maar nog beter kan men lid worden voor £ 8 per jaar (families £ 12). Daarvoor ontvangt men de krant, het jaarverslag, een catalogus en een exclusieve badge. Voor nadere informatie gelieve men contact op te nemen met de League Against Cruel Sports, 83-87 Union Street, London SE1 1SG, Engeland, telefoon (0)71 - 4 036 155, fax (0)71 - 4 034 532.

Prijsuitreiking Vogelfotoparade 1994

Ten gevolge van de watersnood kon de prijsuitreiking en diapresentatie op 11 februari j.l. in Schoonrewoerd niet plaatsvinden. De prijsuitreiking vindt nu plaats op 1 april 1995 in het verenigingsgebouw van de Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden 'De Schaapskooi', gelegen aan de Overboeicop 15 bij Schoonrewoerd. Omdat er beperkt plaats beschikbaar is, gelieve men zich tijdig te melden bij de heer W.A. Werkman, Boterbloemstraat 20, 5321 RR Hedel, 04199-1967. Toegang gratis. Aanvang 14.00 uur, sluiting ongeveer 16.30 uur. In verband met de evacuatie van de Bommelewaard is ons administratie-adres enige tijd onbemand geweest en kunnen hierdoor enige zaken zijn vertraagd. Wij vragen hiervoor enig begrip.

Wim Werkman.

Ornithologische uitgaven van het CBS op diskette

De Sector Milieu van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft in het najaar van 1994 enkele uitgaven op ornithologisch gebied gepubliceerd op diskette. De gegevens van beide uitgaven zijn alleen toegankelijk met speciale programma's, die overigens wel worden bijgeleverd. De betreffende uitgaven zijn de 'Nederlandse naamlijst van Holarctische vogels' en het 'Ornithologisch Basisregister'. Behalve deze twee ornithologische uitgaven heeft het CBS ook nog 'Namen en coderingen flora en fauna 1994' uitgegeven. Ook deze uitgave wordt gedistribueerd op diskettes.

Nederlandse naamlijst van Holarctische vogels

De 'Nederlandse naamlijst van Holarctische vogels' bevat de Nederlandse namen van vogels die voorkomen in het Holarctisch gebied. Dit omvat het gehele ten noorden van de tropen gelegen gedeelte der aarde. De publikatie werd samengesteld door Lodewijk van Duuren (Centraal Bureau voor de Statistiek), Eduard van IJzendoorn (Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna) en Eduard Osieck (Vogelbescherming Nederland).

In 1988 verscheen de voorlopige Nederlandse naamlijst van Holarctische vogels (Van Duuren, Van IJzendoorn & Osieck 1988). De nu gepubliceerde lijst is een opvolger van de lijst uit 1988. Bij het uitkomen van die voorlopige lijst werd gevraagd om te reageren op de voorgestelde namen. In de huidige lijst zijn de reacties van dertig personen verwerkt. Nadat op grond van die reacties een nieuwe lijst was samengesteld, bleek inmiddels een lijst te zijn verschenen met Nederlandse namen van alle vogelsoorten in de wereld (Roselaar 1991). Om de naamgeving van Holarctische soorten af te stemmen op namen van soorten buiten het Holarctische gebied zijn alle namen van de Holarctische lijst vergeleken met de namen in de wereldlijst. In een aantal gevallen werd daarna de naamgeving opnieuw aangepast.

De lijst die nu is uitgegeven, is bedoeld als een nieuwe standaard voor de Nederlandse namen van vogelsoorten. Voorlopig is deze uitgave alleen op diskette uitgebracht. De samenstellers hopen dat met het uitkomen van deze lijst de komende jaren een zeker stabiliteit in de Nederlandse namen van vogels zal ontstaan. De gebruikers van deze uitgave mogen voor eigen of intern gebruik kopieën van de diskettes maken. Wel is men verplicht bij gebruik van de gegevens de bron te vermelden. De uitgave is een prima initiatief, dat er hopelijk toe zal bijdragen dat de gewijzigde namen snel ingeburgerd zullen raken.

De uitgave bevat gegevens van 2050 vogelsoorten. Daarvan hebben 1979 namen betrekking op een soort en 71 op ondersoorten. Deze publikatie bevat twee afzonderlijke lijsten, namelijk:

- een lijst met soorten en ondersoorten
- een lijst met alle vogelfamilies van de wereld.

De soortenlijst bevat de volgende gegevens:

- volgordenummer
- wetenschappelijke (onder-)soortnaam
- Nederlandse (onder-)soortnaam
- Euringnummer
- familienummer
- status voorkomen
- wijziging.

Het overgrote deel van de vogelnamen zijn voorzien van een code van de Europese ringcentrales, de zogenaamde Euringcode. Omdat niet elke (onder)soort zo'n nummer heeft, is bovendien een volgordenummer toegevoegd bij elke naam. Evenals de Euringcode kan dit volgnummer worden gebruikt als een hulpmiddel voor het sorteren op de gebruikelijke systematische volgorde. Indien bij het sorteren één of meer namen zonder Euringcode voorkomt, dient uiteraard het volgnummer te worden gebruikt.

De code voor de status geeft aan of de soort als inheems voor Nederland wordt beschouwd. De lijst bevat gegevens van 433 inheemse soorten. Geïntroduceerde soorten zoals de Halsbandparkiet, waarvan alle exemplaren of hun voorouders met zekerheid afkomstig zijn uit gevangenschap, hebben een aparte status gekregen. Deze statusgegevens zijn gebaseerd op de 'Lijst van Nederlandse vogels' (Van den Berg & Bosman 1994). In de kolom 'wijzigingen' is aangegeven of een soortnaam is gewijzigd ten opzichte van de voorlopige lijst. In een aantal gevallen gaat het om een soort die nog niet op de voorlopige lijst voorkwam.

De lijst van familienamen bevat namen van alle vogelfamilies van de wereld, dus met inbegrip van de families waarvan geen vertegenwoordigers in Nederland voorkomen. Van deze 189 families zijn de volgende gegevens opgenomen:

- familienummer (een code die kan worden gebruikt voor sorteren en selecteren)
- wetenschappelijke (sub-)familienaam
- Nederlandse (sub-)familienaam

De spelling van de Nederlandse namen van de vogelsoorten en van de families is, zo veel mogelijk, gebaseerd op de Herziene Woordenlijst van de Nederlandse taal (1990). De naamgeving van geografische namen volgt voor zover mogelijk de naamgeving in De Grote Bosatlas (1981). De losstaande delen van vogelnamen beginnen met een hoofdletter, met uitzondering van het woord 'van' in Jan van Gent. Als het de leesbaarheid ten goede komt, wordt een verbindingstreepje gebruikt, zoals bijvoorbeeld bij Bahama-maskerzanger.

Nederlandse familienamen van families die op wereldschaal slechts door één soort zijn vertegenwoordigd, worden in enkelvoud geschreven. Van de volgende drie soorten is de wetenschappelijke naam gewijzigd:

- *Podiceps grisegena* (in plaats van 'griseigena')
- *Puffinus mauretanicus* (in plaats van 'Puffinus puffinus mauretanicus')
- *Melanitta americana* (in plaats van 'Melanitta nigra americana').

De volgende drie soorten zijn vervallen:

- *Leucosticte tephrocotis* (wordt nu beschouwd als ondersoort van *L. arctica*),

- *Butorides virescens* (wordt nu beschouwd als ondersoort van *B. striatus*)
 - *Junco caniceps* (wordt nu beschouwd als ondersoort van *J. hyemalis*)
- Van zeventien families is de Nederlandse naam gewijzigd.

De soorten waarvan de Nederlandse naam is gewijzigd (474 soorten en vijf ondersoorten) of de soorten die niet in de voorlopige lijst voorkwamen, zijn met behulp van codes duidelijk gemarkeerd. De laatste groep betreft (onder-)soorten waarvan het voorkomen in het Holarctische gebied inmiddels is vastgesteld (29 soorten en tien ondersoorten). Een aantal recente wijzigingen van Nederlandse namen is nog niet overgenomen in het Ornithologisch Basisregister. Uit een toelichting blijkt dat het gaat om de namen die staan vermeld in tabel 1.

Nederlandse naam in deze publikatie	Nederlandse naam in Ornithologisch Basisregister 1994
Jan van Gent	Jan Van Gent
Koningseidereend	Koningseider
Stellers Eidereend	Stellers Eider
Pacifische Zwarte Zeeëend	Amerikaanse Zwarte Zeeëend
Aziatische Goudplevier	Kleine Goudplevier
Britse Kleine Mantelmeeuw	Engelse Kleine Mantelmeeuw
Dikbekzeekoet	Kortsnavelzeekoet
Zomertortel	Tortelduif
Cetti's Zanger	Cettis Zanger
Waaierstaartzanger	Graszanger
Balkanbergfluit	Oostelijke Bergfluit
Oostsiberische Tijftjaf	Siberische Tijftjaf
Noordse Tijftjaf	Scandinavische Tijftjaf
Vlaamse Gaai	Gaai
Grijze Junco	Grijze Junco
Noordelijke Oriool	Baltimore-oriool

Tabel 1. Verschillen tussen Nederlandse namen in deze lijst en die in het Ornithologisch Basisregister.

Berg, A.B. van den & C.A.W. Bosman (1994): Lijst van Nederlandse vogels. Santpoort-Zuid.

Centraal Bureau voor de Statistiek (1994): Ornithologisch Basisregister (diskette). Voorburg.

Duuren, L. van, E.J. van IJzendoorn & E.R. Osieck (1988): Voorlopige Nederlandse naamlijst van Holarctische vogels. Centraal Bureau voor de Statistiek, Stichting Dutch Birding Association & Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Voorburg/Heerlen, Amsterdam, Zeist. (diskette)

Duuren, L. van, E.J. van IJzendoorn & E.R. Osieck (1994): Nederlandse naamlijst van Holarctische vogels. Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen (diskette).

Roselaar, C.S. (1991): Lijst van alle vogelsoorten van de wereld. In: C.M. Perrins. Geïllustreerde encyclopedie van de vogels, een compleet overzicht van alle vogelsoorten van de wereld. M & P Uitgeverij, Weert, bladzijden 366-412.

SDU Uitgeverij (1990): Herziene Woordenlijst van de Nederlandse taal. 's-Gravenhage.

Wolters-Noordhoff (1981): De Grote Bosatlas. Groningen.

Ornithologisch Basisregister 1994

Het Ornithologisch Basisregister is een bestand waarin een groot aantal gegevens over vogelsoorten in Nederland is bijeengebracht. De gegevens zijn afkomstig uit verschillende bronnen en hebben betrekking op de naamgeving, de oecologie, de taxonomie, de geografie en de fenologie van 358 vogelsoorten. Het Ornithologisch Basisregister is toepasbaar bij de controle en oecologische analyse van avifaunistische gegevens. Dit register is een eerste versie van een meer omvangrijke uitgave waarin eveneens gegevens van trends van de aantallen en dergelijke zullen worden opgenomen. Dit laatste register zal in samenwerking met Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek in Nederland (Sovon) in 1995 worden uitgegeven.

De gegevens in het Ornithologisch Basisregister zijn ondergebracht in negen rubrieken. Dat zijn:

- namen: Euringnummer, toetscode, Nederlandse naam, wetenschappelijke naam, Engelse naam, Duitse naam, Franse naam, Spaanse naam
- taxonomie: familienummer, subfamilienummer, genusnummer, soortnummer, ondersoortnummer
- status: Rode lijst, Natuurbeleidsplan, broedvogelmonitoringproject, punt-transecttellingenproject
- ecologie: oecologische groep
- populatie: paren minimaal 1973-1977, paren maximaal 1973-1977, paren minimaal 1979-1985, paren maximaal 1979-1985
- trekstatus: trekstatus broedvogels, trekstatus niet-broedvogels, overwinteringsgebied
- broedgegevens: broedgebied, broedvogel Nederland, presentie, broedbiotoop, begin van de broedtijd, eind van de broedtijd, broedduur, minimum aantal eieren, normaal aantal eieren, maximum aantal eieren, minimum aantal legfels, normaal aantal legfels, maximum aantal legfels, nesthoogte, holenbroeder, koloniebroeder, nestperiode, nestvlieders
- morfologie en demografie: geslachtsrijp, maximum leeftijd, overlevingspercentage, onvolwassen klee, gewicht mannetje, gewicht vrouwtje, vleugellengte mannetje, vleugellengte vrouwtje
- voedsel: zaden, bessen, grassen, waterplanten, groene plantdelen, vissen, vogels, reptielen, amfibieën, zoogdieren, eieren, aas, insecten, waterinsekten, bodeminsekten, spinnen, mijten, slakken, wormen, schelpdieren, schaaldieren, overige.

De gegevens kunnen worden opgevraagd voor één of meer vogelsoorten, maar selectie is ook mogelijk voor een aantal soorten van specifieke groepen, waarbij het mogelijk is binnen zo'n groep alsnog te kiezen voor alle soorten of voor een aantal soorten uit de betreffende groep. Er kan worden gekozen uit de volgende groepen:

- broedvogels van Nederland
- soorten van het Broedvogel Monitoring Project (BMP)
- soorten van het Punt-Transect Tellingen (PTT) project

- oecologische groepen (bijvoorbeeld soorten van zoutwater, zoetwater, wad & strand, moerassen, ganzen & zwanen)
- belangrijke families
- trekstatus broedvogels (bijvoorbeeld zomervogels of standvogels)
- trekstatus niet-broedvogels (bijvoorbeeld wintergasten of doortrekkers).

Geraadpleegde bronnen voor het Ornithologisch Basisregister zijn:

- Bezzel, E. (1985):** Kompendium der Vögel Mitteleuropas: Nonpasseriformes-Nichtsingvögel. Aula Verlag, Wiesbaden.
- Bezzel, E. (1993):** Kompendium der Vögel Mitteleuropas: Passeres-Singvögel. Aula-Verlag, Wiesbaden.
- Cramp, S. et al (1985):** The Birds of the Western Palearctic. Volume IV. Oxford University Press, Oxford, Volume V 1988, Volume VI 1992.
- Cramp, S. & C.D. Perrins et al (1993):** The Birds of the Western Palearctic, Volume VII, Oxford University Press, Oxford.
- Cramp, S. & K.E.L. Simmons (1977):** The Birds of the Western Palearctic. Volume I, Oxford University Press, Oxford, Volume II 1980, Volume III 1983.
- Duuren, L. van, E.J. van IJzendoorn & E.R. Osleck (1988):** Voorlopige Nederlandse naamlijst van holarctische vogels. Zeist.
- Harrison, C. (1977):** Elseviers broedvogelgids. Elsevier, Amsterdam.
- Knol, W.C. & H. Smid (zonder jaartal):** Naamlijst van de Europese broedvogels. Zeist, Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels.
- Kwak, R.G.M. (1981):** Vooronderzoek naar landschaps-ecologische relaties, internationale vogeltrek. De Dorschkamp, rapport 247. Wageningen.
- Ostleek, E.R. & M.F.H. Hustings (1994):** Bedreigde en kwetsbare vogels in Nederland. Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Technisch rapport no. 12. Zeist. Sovon, Beek-Ubbergen.
- Perrins, C.D. & D. Attenborough (1988):** Vogels van Europa. Thieme, Baarn.
- Peterson, R.T., G. Mountfort & P.A.D. Hollom (1984):** Vogelgids van alle Europese vogels. Elsevier, Amsterdam.
- SOVON (1987):** Atlas van de Nederlandse Vogels. Sovon, Beek-Ubbergen.
- Telxela, R.M. (1979):** Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.
- Voous, K.H. (1980):** Lijst van de Europese broedvogels, inclusief Nederlandse vogellijst. Limosa 53: 81-103.
- Wolfskeel, D.W. (1989):** Veranderingen in de Nederlandse avifauna. Ecoverslag 13. Schagen.

Gebruik van de ornithologische uitgaven

De diskettes van beide ornithologische uitgaven zijn vergezeld van een gedrukt handleidingsboekje waarin een toelichting en instructies voor de installatie wordt gegeven. De programma's zijn vrij eenvoudig te installeren, maar wij raden u wel aan alle aanwijzingen vooraf goed door te lezen. De aanwijzingen staan ook op de diskette's zelf, maar daarvoor moet u bij de namenlijst wel zoeken in de subdirectories van de installatiediskette. Wie op 'goed geluk' probeert de installatie uit te voeren door simpelweg het commando a: instal uit te voeren loopt het risico dat een ander niet zonder meer op de juiste wijze werkt. In sommige gevallen kan het nodig zijn om enkele instellingen voor het beeldscherm aan te passen. Ook daarvoor zijn de aanwijzingen te vinden, maar het uitvoeren van de wijzigingen vraagt wel enige kennis en ervaring met het gebruik van de computer.

Zoals reeds opgemerkt zijn de gegevens van beide uitgaven slechts toegankelijk met behulp van de bijgeleverde programma's. Voor de 'Nederlandse namen van Holarctische vogels' is dat het programma Paradox Runtime Versie 4.5 van de firma Borland International. De gegevens over de gebruik en licentierechten daarvoor zijn te vinden op de diskettes.

Het programma CBSview is nodig voor het gebruik van de gegevens van het 'Ornithologisch Basisregister'. Bij beide programma's is het mogelijk help-informatie op het scherm te tonen, door het gebruik van aangegeven functietoetsen. Dit betreft zowel toelichting op de gegevens als hulp bij het gebruik van het programma. Er zijn uitgebreide mogelijkheden beschikbaar om de gegevens te sorteren en te selecteren. De resultaten van deze bewerkingen kunnen vervolgens op het scherm worden getoond. U kunt zo een overzicht krijgen van alle gegevens of slechts een aantal specifieke gegevens verzamelen en afbeelden. Een directe mogelijkheid om af te drukken, is er niet, maar u kunt de geselecteerde gegevens wel uitvoeren en opslaan in een bestand, dat u dan zelf kunt afdrukken. Er zijn verscheidene typen uitvoerbestanden mogelijk. Een eenvoudige methode is het gebruik maken van zogenaamde 'ASCII-bestanden', die u zelf, bijvoorbeeld met behulp van de standaard print-functie van MS-DOS of Windows, kan afdrukken. Daarnaast kunt u een uitvoerbestand ook direct geschikt maken voor verdere bewerking met behulp van enkele andere veel gebruikte softwarepakketten, zoals Lotus of Dbase. Op deze wijze kunt u de geselecteerde gegevens weer naar eigen inzicht verder bewerken. Mogelijkheden genoeg dus.

Namen en coderingen van flora en fauna

Deze uitgave is een publikatie waarin namen en coderingen van hogere planten, mossen, korstmossen, kranswieren, paddestoelen, slijmzwammen, dagvlinders, vissen, amfibieën, reptielen, loopkevers, vogels en zoogdieren van Nederland voorkomen. Deze soortenlijst is vooral bedoeld als standaard voor uitwisseling van gegevens met betrekking tot plante- en diersoorten. De gegevens zijn afkomstig uit diverse bronnen. Voor elke soort (taxon) worden de groepscode, soortcode, wetenschappelijke naam, Nederlandse naam en auteursnaam vermeld. In de namen- en coderingslijsten van vogels en mossen ontbreken de auteursnamen echter nog. Ook komen er geen Nederlandse namen voor bij slijmzwammen en loopkevers. Met behulp van deze uitgave kunnen snel een groot aantal gegevens worden gevonden en met elkaar worden gerelateerd of vergeleken. Het bestand is echter geen vervanging van de oorspronkelijke uitgaven waarop het werk is gebaseerd, want die bevatten in veel gevallen nog veel aanvullende informatie.

De prijs van de 'Nederlandse naamlijst van Holarctische vogels' is f 25,-. Het 'Ornithologisch Basisregister' kost eveneens f 25,- en de prijs van 'Namen en coderingen van flora en fauna' is f 50,-. De prijzen zijn inclusief BTW, maar exclusief de verzendkosten.

Rob Kole.

De diskettes kunnen worden besteld bij het Centraal Bureau voor de Statistiek, L. van Duuren, postbus 959, 2270 AZ Voorburg of telefonisch 070 - 3 374 189 of 070 - 3 374 200.

Voor verdere inlichtingen over de inhoud van de naamlijsten kunt u contact opnemen met L. van Duuren (CBS), postbus 959, 2270 AZ Voorburg, 070 - 3 374 200. Voor inlichtingen over het Ornithologisch Basisregister kunt u contact opnemen met B. Daemen, CBS afdeling Natuurlijk Milieu, Voorburg, 070 - 3 374 210.

Video beekherstel

Bij de afdeling Voorlichting van het Waterschap De Dommel, 04116 - 57 503 of bij de Bibliotheek van de Provincie Noord-Brabant, postbus 90 151, 5200 MC 's-Hertogenbosch, 073 - 812 827, kan een video worden geleend over drie beekherstelprojecten die in 1994 zijn gerealiseerd. Het betreft de aanleg van een vispassage in de Beerze (natuurgebied De Kampina), de herinrichting van de Keersop bij Valkenswaard en de Aa of Goorloop (bovenloop van de Beerze bij Hoogeloon). De projecten zijn tot stand gekomen in het kader van de bijdrageregeling Regiwa; een regeling om proefprojecten integraal waterbeheer bij waterbeheerders te stimuleren.

Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa compleet

Met het verschijnen van het negende deel van het Handbook of The Birds of the Western Palearctic (BWP) in november 1994 is de serie compleet. Voor Oxford University Press (OUP) leek het een opluchting. Want de mededeling 'Announcing the conclusion of an incredible publishing venture' die in een van de brochures was te lezen, is weliswaar voor verschillende uitleg vatbaar maar het woord 'waagstuk' geeft aan dat in Oxford soms achter de oren werd gekrabbd. Aan een project als BWP zijn natuurlijk risico's verbonden, niet alleen financieel maar ook organisatorisch en logistiek. En OUP heeft terecht een grote naam op te houden kan zich geen fiasco's veroorloven.

Deel I verscheen in 1977, maar Kees Roselaar, één van onze landgenoten, die veel werk verzette voor BWP en daarvoor in de 'introduction' van deel IX in het zonnetje werd gezet, leverde al in 1971 zijn eerste teksten af.

De serie verscheen over een periode van zeven-tien jaar. Niet slecht, want het gaat om ruim 7000 bladzijden, waaronder 440 kleurenplaten en 770 behandelde soorten. De afleveringen kwamen niet gelijkmatig gespreid uit. Tot 1988 ging het regelmatig, met om de twee of drie jaar een deel. Toen vier jaar niets tot december 1992. Daarna ging het vlotjes. De resterende vier delen kwamen binnen twee jaar uit, hetgeen voor volhouders wel een financieel offer betekende, want deel I ging in 1977 nog voor £ 25.- over de toonbank, maar voor de in het najaar verschenen delen VIII en IX moest respectievelijk £ 95.- en £ 85.- worden neergeteld. OUP vergat niet de prijzen van eerder verschenen delen aan te passen aan de ontwikkeling van het Britse prijspeil, zodat totaal de complete serie thans op £ 755.-

komt. In de winter van 1994/1995 liep er een speciale aanbieding van £ 650.-, circa f 1.750.-. Niet kinderachtig, maar als u mij vraagt of het gebodene die prijs waard is, dan zeg ik volmondig ja. Niet alleen omdat een alternatief eenvoudig ontbreekt, een situatie die naar mag worden verwacht tot ver in de volgende eeuw zal voortduren. OUP is voornemens door met haar BWP bij te blijven, eventuele pretendenden te ontmoedigen. Er wordt gewerkt aan een 'concise edition', de stof zal worden overgebracht op alternatieve communicatiemediën en voorts valt de komst van een BWP-tijdschrift te beluisteren, allemaal zaken waaruit valt op te maken dat OUP nu de tijd acht gekomen aan haar project te gaan verdienen. Welnu, dat is ze gegund.

De enige kritische kanttekening die wellicht kan worden gemaakt, heeft te maken met het halverwege wegvallen van Sir Stanley Cramp, manager van BWP, die het project met strenge hand leidde. Men leze eens de necrologie na die professor K.H. Voous schreef om zich zo een beeld te vormen van deze markante persoonlijkheid. Natuurlijk was het overlijden van Stanley Cramp, op een tijdstip dat het project in een cruciaal stadium verkeerde, een tegenslag. David Snow, een aimabele persoonlijkheid, nam Cramp's taken over, maar het was onvermijdelijk dat de vaste staf het project moest voortzetten in een andere cultuur.

Bij een werk als het BWP zijn de illustraties van eminent belang. Onder eindverantwoording van Robert Gillmor werkten niet minder dan 22 kunstenaars aan de uitgave. Soms maar één keer, zoals wijlen Sir Peter Scott. De meesten werkten echter mee aan een paar delen, zoals de bekende tekenaars Peter Hayman, Burton, Harris en Norman Arlott, die met platen voor zes delen de grootste illustratiebijdrage leverde. Er is wel gezegd dat een goede relatie met Robert Gillmor een garantie was voor deelname aan het illustreren van BWP. Wij kunnen ons afvragen of een zo grote diversiteit in illustratiemateriaal de juiste aanpak is. Weliswaar kan de gebruiker via het BWP nu eens zelf verschillen in stijl, techniek en aanpak vergelijken van de 'cream' van (Britse) vogelschilders maar dat kan natuurlijk niet de opzet zijn van deze serie. De handboekgebruiker is uiteindelijk meer gebaat bij een uniforme opzet en vooral bij een goede aansluiting tussen illustraties en over het verenkleeft handelende teksten. Van een illustrator als N.W. Cusa met een zeer persoonlijke stijl is naar mijn oordeel het werk ongeschikt voor een handboek; toch komen wij hem in drie delen tegen. Eén van de redenen van het succes van de gids van Lars Jonsson is de naadloze aansluiting tussen tekst en illustraties. Maar hoe kan het bij die gids anders want de zelfde hand hanteerde pen en penseel. Kees Roselaar, die bij het BWP-project met name betrokken was bij de verenkleeftbeschrijvingen, kan veel boeiends vertellen over contacten met illustratoren om zoveel mogelijk tot die gewenste en noodzakelijke aansluiting te komen.

Tot slot een kanttekening over het uitlopen van teksten, een euvel waarmee meer lang lopende

handboekreeksen hebben te kampen. In 1977 moesten Blauwe Reiger en Wilde Eend het doen met tien respectievelijk veertien bladzijden in het handboek. Zeventien jaar later kregen Spreeuw en Vink tweeëntwintig respectievelijk vijftwintig bladzijden toebedeeld. Mogelijk is deze gang van zaken niet uitsluitend te wijten aan de in omvang toegenomen kennis en het onvermogen kort en bondig te blijven naarmate een serie in jaren voortduurt. Kees Roselaar maakte mee dat uit deel I op de tekst werd beknot, mogelijk ten faveure van toen nog royaal toegepast illustratiemateriaal. De rijkelijke dosering van kleurenplaten nam later af, waaraan financiële overwegingen waarschijnlijk niet vreemd waren. In de laatste delen is het bepaald schraal met illustraties gesteld waarbij het gegroepeerd presenteren van de kleurenplaten bovendien een kostenbesparende factor was. Lewington's plaat met Sneeuwvinken en Sneeuwgorzen vinden wij in zowel deel VIII als IX, een praktische oplossing om bij de beschrijving van beide soorten de onderlinge verschillen aan te geven.

Ondanks opmerkingen die altijd bij een werk van zo'n omvang kunnen worden gemaakt, is het BWP een magistrale serie waaraan ornithologen, professionelen en liefhebbers, veel hebben te danken en nog meer te danken zullen krijgen. Tussen het verschijnen van de 'Handbook of British Birds' en het BWP lagen ruwweg veertig jaar. Zeker zal ergens in de volgende eeuw aan een tweede editie van een BWP worden begonnen. Maar of dat al tussen 2010 en 2020 zal zijn, valt te betwijfelen. Potentiële uitgeversorganisaties zullen eerst de kat uit de boom kijken of OUP aan het BWP-project wat geld zal overhouden en hoe de andere lopende vogelhandboekprojecten Afrika, Zuid-Amerika, Australië en Antarctica en 'Birds of the World' (financieel) zullen uitpakken. Laten wij hopen dat er altijd uitgevers zullen blijven die waagstukken als het BWP aandurven.

GLO.

Twee belangrijke uitgaven van BirdLife International

Zonder daarmee de betekenis van andere uitgaven in de BirdLife Conservation Series te willen geringschatten, verschenen onlangs kort na elkaar twee delen die bijzondere aandacht verdienen. Dit waren 'Important Bird Areas in the Middle East' door M.I. Evans en 'Birds in Europe, their Conservation Status' waarvoor vier auteurs verantwoordelijk waren.

'Important Bird Areas in the Middle East' is het vervolg van het in 1989 verschenen, inmiddels een begrip geworden 'Important Bird Areas in Europe', waarvoor BirdLife International, toen nog International Council for Bird Preservation geheten, eveneens de verantwoording droeg. 'The Middle East' is zo mogelijk nog belangrijker dan zijn voorganger, want niet alleen zal op weinig plaatsen in de wereld de mensheid zó zijn stempel hebben gedrukt op het landschap als in het Midden-Oosten, maar ook gaat het om een gebied met voortdurend politieke en militaire woelingen, hetgeen zowel onderzoek als daadwerkelijke beschermingswerk blokkeert. Daaren-

boven is het Midden-Oosten doortrekgebied voor grote contingenten trekvogels die jaarlijks op en neer pendelen tussen Afrika en in het noorden van de Palearctic gelegen broedgebieden. Als in het Midden-Oosten iets misgaat, heeft dat verstrekkende gevolgen. Ook voor vogels.

De studie beslaat het gebied gelegen in de driehoek Jemen, Afghanistan en Syrië. Turkije en Egypte blijven buiten beschouwing; Libanon doet meer. Dank zij de medewerking van honderden contribuanten konden 391 'important bird areas' (IBA's) worden beschreven, die in totaal 300.000 km² beslaan, ongeveer 5% van het beschouwde landoppervlak. Zeven landüschapstypen worden onderscheiden, waaronder natuurlijk wetlands, waartoe circa 50% van de in kaart gebrachte IBA's behoren. Oman, met Israël op de tweede plaats en Bahrein op de derde, levert het grootste deel van zijn oppervlakte aan IBA's; Libanon het geringst. Via in vijf categorieën verdeelde soort- en aantalsoverzichten van in het gebied voorkomende vogels, stelt de auteur de wegingsfactoren vast die een terrein tot een IBA kunnen verheffen. Het geheel zit rationeel en logisch in elkaar en dwingt bewondering af door professionaliteit en overzichtelijkheid. Het belang en de actualiteit van de studie wordt nog verhoogd met de uitgewerkte aanbevelingen in het hoofdstuk 'Overview and recommendations'. Een paar nationale details. Van Afghanistan worden zeventien IBA's in kaart gebracht waaronder Ab-i-Istada waarin India overwinterende Siberische Kraanvogels plachten te pleisteren; het belangrijkste wetland van Afghanistan is Hamun-i-Puzak met onder andere meer dan 25.000 overwinterende Zomertalingen. Zeer belangrijk is Iran, een natie waarvan slechts 11,5% is gecultiveerd en met 105 IBA's; 77 gebieden totaal ruim 8.000.000 hectare omvattend, kennen een vorm van bescherming. De lijst aan aantallen broeden trekvogels is indrukwekkend. Van internationaal belang zijn broedende Marmereenden, Kroeskoppelikanen (5-10 paren), Witkoopeenden (klein aantal) en Zeaarenden (20-30 paren). Tot 1.350.000 Zomertalingen, 4000-7500 Dwergganzen en maximaal veertien Siberische Kraanvogels plegen in Iran te overwinteren. Ook alle Iraanse IBA's krijgen een behandeling die bestaat uit een terreinbeschrijving alsmede een ornithologisch overzicht dat is verdeeld in vier onderdelen: de positie van het gebied voor mondiaal bedreigde soorten en voor regionaal bedreigde soorten, de situatie ten aanzien van de 1%-formule en de plaats die het gebied inneemt voor soorten die alleen in het Midden-Oosten voorkomen. Irak bezit 40 IBA's, Israël 18 en Saoedi-Arabië 39. Heel belangrijk is Jemen met 57 IBA's. Bij de 17 IBA's die Jordanië inbrengt, bevindt zich natuurlijk de belangrijke Azraq Oasis, het enige wetland van de natie waar onder andere 2500 Kraanvogels overwinteren.

Ook al omdat tot de verbeelding sprekende soorten de revue passeren in een deel van de wereld dat dagelijks in het nieuws is en een fascinerend landschap bezit, is het boeiend en inzicht verruimend 'Important Bird Areas in the Middle East' door te nemen.

M.I. Evans: Important Bird Areas in the Middle East. 410 bladzijden. BirdLife Conservation Series No. 2. ISBN 0-946888 28 0. 1994. Uitgave BirdLife International, Cambridge. Prijs £ 22.50.

Dat geldt zo mogelijk nog meer voor '**Birds In Europe, their conservation status**', een boek dat vogelbeschermers niet willen en kunnen missen. Omdat in Europees verband de studie tot dusver ontbrak, nam BirdLife alle 514 regelmatig in Europa voorkomende soorten onder de loep teneinde tot een statusbepaling te komen. Uit 46 landen (naar de nieuwste Europese geografie) en/of eilandgroepen zoals de Fär Øer, Azoren en Madeira werd informatie aangeleverd door een netwerk van 400 ornithologen, op hun beurt weer gevoed door informatie van duizenden veldmensen.

Vier categorieën, zogenaamde SPEC's (Species of European Conservation Concern) werden opgezet.

SPEC-1 met 24 soorten is de categorie 'mondiaal bedreigd' met soorten als Keizerarend, Dwerggans, Kroeskoppelikaan, Grote Trap en Waterrietzanger.

SPEC-2 vormen de soorten waarvan '50% van de wereldpopulatie in Europa' voorkomt en waarvan de beschermingsstatus onvoldoende is. Hierbij vinden wij Stormvogeltje, Dwergaalscholver, Witte Ooievaar, Eleonora's Valk, Grote Stern, Scharrelaar en Roodkopklauwier, in totaal 41 soorten.

SPEC-3 verzamelt de 130 soorten die in Europees verband eveneens 'onvoldoende bescherming' krijgen maar waarvan een minderheid in ons werelddeel huist, zoals Woudaapje, Steenarend, Griel, Reuzenster, Kerkuil en Boerenzwaluw.

De drie SPEC's komen in totaal uit op 195 soorten (38%) die alle in 'Birds In Europe' een beschrijving krijgen met als hoofdmoot voorkomen en populatieverloop, ecologie, bedreigingen en geadviseerde beschermingsmaatregelen. Per soort ook een populatie-overzicht per natie en een kaart van Europa tot de Oeral met per natie de mogelijkheid kwantitatief de toe- of afname af te lezen. Steeds wordt met praktische en doorzichtige codes en symbolen gewerkt zodat in een oogopslag de stand van zaken per soort per land duidelijk wordt. Zelfs de betrouwbaarheid van het per natie geleverde cijfermateriaal wordt aangegeven waarbij Nederland prima voor de dag komt, een pluim op de hoed van ons Sovon.

Dan is er nog een SPEC-4 met soorten waarvan de 'wereldpopulatie in Europa is geconcentreerd' maar waarvan de beschermingsstatus niet direct zorgen baart. Deze categorie telt 83 soorten met soorten als Kleine Rietgans, Wespandief, Rode Wouw, Porseleinhoen, Kemphaan, Grote Mantelmeeuw, Houtduif, Heggenmus, Belflijster en Tuinfluiter. Nederland is van belang voor 53 soorten SPEC-1 tot en met -3 en voor 47 soorten SPEC-4. Rusland met 195 stuks heeft de meeste SPEC-soorten, Turkije met 164 komt op de tweede plaats. Spitsbergen met 13 staat onderaan.

De vogelbeschermers met 'Birds in Europe' wel een poosje zoet. Het is in feite een Europese Ro-

Vrijwel de gehele wereldpopulatie Roodhalsganzen, die wordt geschat op circa 75.000 vogels, overwintert langs de Zwarte-Zee kust van Roemenië en Bulgarije. Daarom is de Roodhalsgans een SPEC-1-soort. Roemenië, oktober 1970. Foto: Jules Philippson.

de Lijst en uiteraard vinden wij veel soorten terug die ook de vaderlandse Rode Lijst bevolken. Niet alle.

Tevergeefs kijken wij in 'Birds of Europe' uit naar soorten als Dodaars, Kolgans, Smient, Watersnip, Paapje, Visdief, Grote Karekiet, Geelgors en nog een stel waarvoor bij ons wel maar in Europees verband (nog) niet de stormballen omhoog moeten. Anderzijds enige verbazing dat de Stormmeeuw een SPEC-2-soort is en dat Kauw, Merel, Roodborst, Pimpelmees en Vink onder SPEC-4 staan. Van de laatste belooft de Europese broedpopulatie tussen de 78 en 230 miljoen paren.

Nog een paar aantallen: van de Boerenzwaluw tussen de 13 en 33 miljoen en van de Veldleeuwerik (SPEC-3) tussen de 37 en 160 miljoen paren. Wie verwacht een boek vol misère door te nemen, krijgt grotendeels gelijk maar niet op alle bladzijden. Soorten als Jan van Gent (SPEC-2), Zwarte Ooievaar, Lepelaar, Zeearend en Monniksgier gaat het (weer) voor de wind. Daarbij valt op dat Engeland met zijn geherintroduceerde Zeearenden en Frankrijk en Zwitserland met hun geslaagde ooievaarsprojecten deze vogels meetellen en Nederland zijn nieuwe Witte Ooievaars niet meeneemt, een inconsequentie die stof aandraagt voor de welles-nietes-discussie.

Met alles wat in 'Birds in Europe' nog aan interessants te lezen is zijn nog bladzijden met commentaar en interpretaties te vullen. Wist u bijvoorbeeld dat Finland nog 200.000 paren Ortolanen bezit en dat in Europa nog jaarlijks een half miljoen Zomertalingen wordt geschoten?

Eenmaal in 'Birds in Europe' begonnen, dan pakken wij het boek steeds opnieuw. Nu maar hopen dat de per soort geadviseerde 'conservation measures' niet louter papier zullen blijven.

GLO.

Graham M. Tucker, Melanie F. Heath. Met medewerking van L. Tomialojc & R.F.A. Grimmet: Birds in Europe, their conservation status. BirdLife Conservation Series No. 3. ISBN 0-946888 29 9. 1994. Uitgave BirdLife International, Cambridge. Prijs £ 28.00.

Te bestellen bij BirdLife International, Wellbrook Court, Girton Road, Cambridge CB3 0NA, Engeland.